

Інформаційна довідка
щодо проекту Закону «Про внесення змін до деяких законів України щодо тимчасових заходів забезпечення функціонування пенсійної системи під час дії в Україні воєнного стану»
(реєстр. № 12193 від 11.11.2024 р.)*

Анотація. В Інформаційній довідці викладено результати аналізу проекту Закону «Про внесення змін до деяких законів України щодо тимчасових заходів забезпечення функціонування пенсійної системи під час дії в Україні воєнного стану» (реєстр. № 12193 від 11.11.2024); сформульовано пропозиції щодо його удосконалення.

Ключові слова: пенсійна система, спеціальні пенсії чи пільги, економіка, правовий режим воєнного стану.

Вступ. Законопроектом пропонується внести зміни до низки законів України, зокрема «Про гарантії держави щодо виконання судових рішень», «Про виконавче провадження», «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи», якими пропонується тимчасово, на період до припинення або скасування правового режиму воєнного стану в Україні, ввести мораторій на виконання судових рішень, відповідно до яких на органи Пенсійного фонду України покладені зобов'язання з нарахування (перерахунку) пенсійних та інших пов'язаних із ними виплат, що фінансуються з державного бюджету, які передбачають їх збільшення.

Вважаємо, що зазначений законопроект заслуговує на увагу, однак варто враховувати детермінанти, що забезпечуватимуть комплексний підхід для вирішення проблемного питання.

Основна частина. Внаслідок воєнних дій сума прямих збитків, нанесених інфраструктурі України, станом на 2024 рік перевищує \$155 млрд¹ (Рис. 1.).

Рис. 1.

Загальна оцінка збитків інфраструктури за галузями у грошовому вимірі, станом на січень 2024 року	
Тип майна	Оцінка прямих втрат, \$ млрд
Житлові будівлі	58,9
Інфраструктура	36,8
Активи підприємств, промисловість	13,1
Енергетика	9,0
АПК та земельні ресурси	8,7
Освіта	6,8
ЖКГ	4,5
Лісовий фонд	4,5
Транспортні засоби	3,1
Охорона здоров'я	3,1
Торгівля	2,6
Культура, туризм, спорт	2,4
Адміністративні будівлі	0,5
Цифрова інфраструктура	0,5
Соціальна сфера	0,2
Фінансова сфера	0,04
Разом	154,9
Екологія*	16,4

*Екологічні збитки розраховані як збитки від викидів в повітря та не є прямими втратами нерухомості чи інших активів України

¹ Оцінка прямих фізичних пошкоджень здійснена аналітиками Київської школи економіки (KSE) спільно з Міністерством розвитку громад та територій, Міністерством охорони здоров'я, Міністерством економіки та у співпраці з іншими профільними міністерствами і Національним банком України. URL: <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/zagalna-suma-zbitkiv-zavdana-infrastrukturi-ukrayini-zrosla-do-mayzhe-155-mlrd-otsinka-kse-institute-stanom-na-sichen-2024-roku/>

Згідно з оцінкою Уряду, Групи Світового банку, Європейської Комісії та Організації Об'єднаних Націй загальна вартість відбудови та відновлення в Україні становитиме \$486 млрд *упродовж наступного десятиліття*². Зважаючи, що військові дії продовжуються тривалий час, то відповідно збільшується і вартість відбудови й відновлення.

Часові та фінансові перспективи відновлення економічного потенціалу в багатьох сферах діяльності залишаються серед основних проблем економіки України³, враховуючи невизначеність у розмірах завданих війною збитків та можливостей їх компенсації. Зокрема, на думку експертів, для досягнення довоєнних обсягів реального ВВП національній економіці знадобиться 6–7 років щорічного зростання на рівні 5 %. За базовими прогнозами МВФ, реальний ВВП у 2027 році складатиме 90,5 % від його обсягів 2021 року⁴.

На нашу думку, запровадження тимчасових заходів щодо забезпечення функціонування пенсійної системи під час дії в Україні воєнного стану, передбачені законопроектом, лише відтермінують процес виконання судових рішень і не вирішують проблемне питання по суті. Вбачається, що після припинення або скасування правового режиму воєнного стану можливе зростання видатків держави на виплату спеціальних пенсій та сум боргу за рішеннями судів про перерахунок пенсійних виплат. На початок 2024 року такий борг за рішеннями судів становив 66 млрд грн, у жовтні відбулося зростання до 76 млрд грн. За дев'ять місяців 2024 року на виплату спеціальних пенсій держава витратила майже 88 млрд грн, що на 20 % більше, ніж за аналогічний період 2023 року (73,3 млрд грн). До кінця 2024 року потреби на зазначені виплати складатимуть майже 120 млрд грн⁵, про що також зазначається в пояснювальній записці до законопроекту.

Висновки. На нашу думку, проект Закону «Про внесення змін до деяких законів України щодо тимчасових заходів забезпечення функціонування пенсійної системи під час дії в Україні воєнного стану» (реєстр. № 12193 від 11.11.2024 р.) не вирішує по суті проблемне питання щодо виконання судових рішень, якими на органи Пенсійного фонду України покладені зобов'язання з нарахування (перерахунку) пенсійних та інших пов'язаних з ними виплат, що фінансуються з державного бюджету, які передбачають їх збільшення відповідно до Митного кодексу України, законів «Про державну службу», «Про прокуратуру», «Про статус народного депутата України», Закону України «Про судоустрій і статус суддів», «Про Національний банк України», «Про Кабінет Міністрів України», «Про дипломатичну службу», «Про службу в органах місцевого самоврядування», постанови Верховної Ради України від 13 жовтня 1995 року «Про затвердження Положення про помічника-консультанта народного депутата України», оскільки пропонувані заходи щодо запровадження мораторію є тимчасовими.

² Оновлена оцінка потреб України на відновлення та відбудову. URL: <https://www.worldbank.org/uk/news/press-release/2024/02/15/updated-ukraine-recovery-and-reconstruction-needs-assessment-released>

³ Економічна безпека України в умовах довготривалої війни. Експертно-аналітична доповідь. Київ: НІСД, 2024. 71 с. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2024-05/ad_ekonombezpeka_2024_220524.pdf

⁴ Там само. С. 4.

⁵ Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2024/10/29/721135/>

Варто констатувати, що відповідно до статті 55 Конституції України права і свободи людини і громадянина захищаються судом. Виконання судового рішення є складовою захисту прав та інтересів людини, на що звертає увагу Європейський суд з прав людини у своїх рішеннях.

Отже, вирішення проблемного питання потребує комплексного підходу з урахуванням стратегічних пріоритетів реформування пенсійної системи та забезпечення соціального захисту.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

**Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції викладені в документі не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*